

Edyta Krużyńska

Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

Edyta.Kruzynska@bu.umk.pl

Bożena Bednarek-Michalska – bibliotekarka XXI wieku. Wspomnienie

Trudno chyba byłoby znaleźć w środowisku bibliotekarskim kogoś, kto nie słyszałby o Bożenie Bednarek-Michalskiej – bibliotekarce i nauczycielce akademickiej, wieloletniej wicedyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, zmarłej nagle 5 maja 2021 r. Bożena żyła szybko, energicznie, angażując się w wiele inicjatyw. Swą bogatą biografią mogłaby bez wątpienia obdzielić kilka osób.

Bożena Bednarek-Michalska urodziła się w 1957 r. w Lubaniu Śląskim, w którym w roku 1976 ukończyła Liceum Ogólnokształcące. Po obronie pracy magisterskiej na Uniwersytecie Wrocławskim na kierunku filologia polska w pamiętnym 1981 r. podjęła pracę jako nauczycielka języka polskiego w V Liceum Ogólnokształcącym w Toruniu, gdzie prowadziła także koła zainteresowań i fakultety humanistyczne. Działała również w Wojewódzkim Domu Kultury w Toruniu, zajmując się młodzieżową grupą teatralną. Tak rozpoczęła się Jej 40-letnia przygoda z grodem Kopernika.

Po zwolnieniu z V LO podczas stanu wojennego związała się w 1982 r. z Biblioteką Uniwersytecką w Toruniu, pracując kolejno w Wypożyczalni (1982), Czytelni Głównej, Czytelni Matematyczno-Przyrodniczej i Czytelni Pomorzoznawczej (1983). Następnie przez kilka lat była bibliotekarką w Bibliotece Filologii Polskiej UMK (1987-1993), by powrócić do Biblioteki Głównej w 1993 r. i rozpocząć pracę jako bibliotekarz dziedzinowy w nowo powołanym Oddziale Informacyjno-Rzeczowym, a cztery lata później objąć funkcję kierownika Sekcji Informacji we wspomnianym Oddziale. W latach 2003-2006 i 2010-2017 trzykrotnie pełniła funkcję wicedyrektora biblioteki. W 2004 r. uzyskała stanowisko kustosza dyplomowanego, a 10 lat później – starszego kustosza dyplomowanego.

W swojej działalności zawodowej zajmowała się informacją elektroniczną, digitalizacją i budowaniem zasobów cyfrowych. Jej wysokie kompetencje, ogromne zaangażowanie i pełnomocnictwo rektora UMK ds. utworzenia biblioteki cyfrowej zaowocowały powołaniem Konsorcjum Bibliotek Naukowych Regionu Kujawsko-Pomorskiego i utworzeniem [Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej](#), której była także koordynatorką. Za projekt KPBC otrzymała w czerwcu 2006 r. nagrodę Marszałka w VI edycji Konkursu o Nagrody województwa kujawsko-pomorskiego w kategorii nauka i postęp techniczny.

Fot. 1. Nagroda Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego w kategorii nauka i postęp techniczny za projekt Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa, Aula UMK, 23 czerwca 2006 r.
Źródło: Fotografia ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu.

Jako osoba otwarta na nowe trendy działała także aktywnie na rzecz otwartej nauki i nowoczesnych modeli publikowania naukowego open access. Współtworzyła zespół [EBIB](#) (1998) i „[Biuletyn EBIB](#)”, który jako redaktor naczelna prowadziła w latach 2001-2017. Redagowała też Wydawnictwa Zwarte Stowarzyszenia EBIB (2004-2018) i przez 5 lat zasiadała w zarządzie tego Stowarzyszenia (2010-2015). Była matką-założycielką [Koalicji Otwartej Edukacji](#) (2008), w której zarządzie zasiadała przez kilka kadencji. Stworzyła i redagowała portal [Uwolnij Naukę](#) i przez lata koordynowała realizację Tygodnia Otwartej Nauki w Polsce. Tworzyła też repozytorium instytucjonalne UMK [rUM@K](#) (2009-2012). Oprócz tego działała w międzynarodowym ruchu open access od momentu podpisania *Deklaracji berlińskiej* (2002), współpracując z organizacją Electronic Information for Libraries (EIFL) czy uczestnicząc w pracach grupy ekspertów polskich i niemieckich w ramach Fundacji Bertelsmanna. Zasiadała również w zarządzie projektu Bibliotheca Baltica (2004–2006), Radzie Zarządzającej projektem Polska Literatura Humanistyczna - indeks cytowań (2000–2006) i SPARC Europe (2012–2015).

Fot. 2. Inauguracja Koalicji Otwartej Edukacji – przedstawiciele organizacji tworzących KOED, 27 listopada 2008 r.
Źródło: Fotografia ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu.

Bożena Bednarek-Michalska była gorącą zwolenniczką zasady *lifelong learning*. Sama nieustannie podnosiła swe kwalifikacje zawodowe, kończąc studia podyplomowe: Podyplomowe Studium Programowania i Zastosowań Mikrokomputerów na Wydziale Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej UMK (1994) oraz Podyplomowe Studium Zarządzania dla Pracowników Administracji Publicznej i Jednostek Budżetowych na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK (2000), a także uczestnicząc w niezliczonych szkoleniach, warsztatach czy konferencjach. Prowadziła również szeroką działalność dydaktyczną w zakresie infobrokerstwa i zarządzania informacją, nowoczesnych elektronicznych źródeł informacji, wartościowania informacji, tworzenia stron WWW czy modeli open access. Wykładała na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, a także gościnnie na innych uczelniach polskich i zagranicznych, organizowała konferencje, spotkania grup roboczych, szkolenia i warsztaty – w formie stacjonarnej i zdalnej. Warto wymienić choćby kurs e-learningowy „[Prawo autorskie dla bibliotekarzy](#)” przygotowany we współpracy z EIFL oraz kołami naukowymi studentów prawa UMK i Uniwersytetu z Białegostoku (2012–2013) czy zdalny kurs dla pracowników naukowych „[Otwarte zasoby naukowe i dydaktyczne](#)”, który stworzyła w latach 2012–2020. Generalnie była autorką lub współautorką wielu kursów zdalnych na uczelni macierzystej oraz w Stowarzyszeniu EBIB. Opracowała także „Bibliografię polską Stanisława Lema”. Jej dorobek naukowy obejmuje ponad 190 fachowych i naukowych publikacji dotyczących nowoczesnych technologii, otwartej nauki, bibliotek cyfrowych, repozytoriów.

Fot. 3. IV Ogólnopolska Konferencja EBIB Internet w bibliotekach Open Access Toruń, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, 7-8 grudnia 2007 r.

Źródło: Fotografia ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu.

Bożena miała także talent do zdobywania środków finansowych z programów krajowych i zagranicznych, m.in. na digitalizację, retrokonwersję, otwarte publikowanie, humanistykę cyfrową, współpracę bibliotek i generalnie unowocześnianie bibliotekarskiej praktyki zawodowej. Warto wspomnieć choćby trzyletni projekt „[Ucyfrowienie zasobów akademickich regionu kujawsko-pomorskiego dla potrzeb nauki i dydaktyki całego kraju](#)”, którego była autorką, a który uzyskał ponad 4,5 mln z Centrum Projektów Polska Cyfrowa, zakończony w lipcu tego roku, czy wciąż realizowany, również z Jej inicjatywy, projekt „[EODOPEN eBooks-On-Demand-Network Opening Publications for European Netizens](#)”. Nie sposób pominąć takich projektów, jak: DEDICATE, INFOBIB-L, INFOBIBNET, BIBWEB, Konsorcjum Polskich Bibliotek Cyfrowych, E-Lis, COMMUNIA czy DARIAH-PL.

Fot. 4. IV Konferencja Konsorcjum DARIAH-PL Humanistyka cyfrowa a instytucje dziedzictwa, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, 16-17 listopada 2017 r.

Źródło: Fotografia ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu.

Jej wrodzona empatia, optymizm i niespożyta energia znalazły odzwierciedlenie również w ogromnym zaangażowaniu społecznym. W latach 1997–2002 pracowała na rzecz Toruńskiego Stowarzyszenia dla Ratowania Książek i Archiwaliów po Powodzi, ocalając najcenniejsze księgozbiory Dolnego Śląska, za co otrzymała nagrodę Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego. Działała w Towarzystwie Współpracy z Miastami Bliźniaczymi Torunia (1997–2003), organizowała w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich Komisję Wydawnictw Elektronicznych (2001–2010), a latach 2003–2007 była członkiem Rady Naukowej Książnicy Kopernikańskiej. W 2002 r. SBP uhonorowało Ją Medalem za wkład dla rozwoju bibliotekarstwa polskiego. Będąc już na emeryturze, w roku 2019, zaangażowała się w pracę na rzecz organizacji ekologicznych.

Za swą wiedzę i gotowość do dzielenia się nią oraz ogromne doświadczenie była ceniona w środowisku bibliotekarskim w kraju i poza granicami. Cechy te zostały zauważone także w kręgach ministerialnych, co zaowocowało włączeniem Jej w latach 2006–2007 w prace Zespołu do spraw Digitalizacji przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, gdzie kierowała podzespołem ds. opracowania strategii digitalizacji dla Polski. Ponadto była ekspertem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a następnie między rokiem 2010 a 2013 pracowała w interdyscyplinarnym zespole do spraw Działalności Upowszechniającej Naukę przy MNiSW, a później w zespole do spraw otwartego dostępu do treści naukowych przy tym Ministrze.

Choć w 2018 r. przeszła na emeryturę, nadal aktywnie zajmowała się doradztwem, mentoringiem oraz działalnością na rzecz otwartej nauki i nowoczesnych modeli publikowania naukowego. W tymże roku JM Rektor UMK uhonorował Ją nagrodą za całokształt pracy zawodowej. Wcześniej wielokrotnie była nagradzana przez dyrektora biblioteki oraz JM Rektora UMK za pracę na rzecz Biblioteki i Uniwersytetu. Może nie każdy wie, że już w 1997 r. miesięcznik „Pani” wyróżnił Ją w plebiscyście 100 najbardziej aktywnych i profesjonalnych kobiet w Polsce. Taka była do końca.

Zmarła niespodziewanie, 5 maja 2021 r. Spoczywa na cmentarzu parafialnym Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bydgoszczy. 12 maja została pośmiertnie odznaczona przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Złotym Krzyżem Zasługi *za zasługi w działalności na rzecz rozwoju bibliotekarstwa*. Na zawsze zachowamy w pamięci obraz Bożeny – pogodnej duchem optymistki, otwartej na nowe wyzwania profesjonalistki, osoby oddanej ludziom i sprawom nowoczesnego bibliotekarstwa.

Bibliografia:

1. Bożena Bednarek-Michalska. W: *Uniwersytet Mikołaja Kopernika Biblioteka Uniwersytecka* [online]. 2021. [Dostęp 25.08.2021]. Dostępny w: <https://www.bu.umk.pl/web/bozena/bozena-bednarek-michalska>.
2. NIERZWICKI, K., KRUŻYŃSKA, E. Bożena Bednarek-Michalska: pożegnanie. *Głos Uczelni: pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika* 2021, nr 5-8, s. 70-72. ISSN 1230-9710.
3. Spuścizna rękopiśmienna Bożeny Bednarek-Michalskiej. Materiały ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu.
4. Zmarła Bożena Bednarek-Michalska. W: *Uniwersytet Mikołaja Kopernika* [online]. 2021. [Dostęp 24.08.2021]. Dostępny w: <https://portal.umk.pl/pl/article/zmarla-bozena-bednarek-michalska>.